

(О. С. Штепа) [3]; розвинена моральна свідомість, совість як вторинна рефлексія власних вчинків (Н. А. Логінова); здатність до вчинку (О. А. Лукасевич); життєстійкість (hardiness) (С. Мадді), самодетермінація (Д. О. Леонт'єв) та ін.

Тож зрозуміло, що доброчесність – як вияв цілісності, самостійності, відповідальності, відданості моральним цінностям, – є перевага, чеснота і, водночас, обов'язок («хрест») психологічно зрілої особистості. У складних умовах, в умовах невизначеності психологічна стійкість і зрілість (а разом з нею і доброчесність) не лише загартовуються, але й випробовуються на міцність. Часом людина потребує розуміння і підтримки, а часом – вимоги діяти у напрямку, відповідному особистісній зрілості і доброчесності. Рефлексивні зусилля, розвиток розгорнутого диференційованого самоусвідомлення (mindfulness), соціально-психологічної культури, продукування соціально значущих орієнтирів життя і діяльності має бути дієвим чинником розвитку психологічної зрілості учасників освітнього процесу і сприяти реалізації засад академічної доброчесності.

Список використаних джерел

1. Долинська Л. В. Особистісна зрілість як чинник формування психологічної культури майбутнього фахівця. *Збірник наукових праць КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України*. Київ, 2012. Вип. 16. С. 285-293

2. Сацик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>.

3. Штепа О. С. Особистісна зрілість як передумова становлення психологічної ресурсності людини. *Актуальні проблеми психології: Зб. наук. праць Інституту психології імені Г. С. Костюка*. Київ, 2013. Том. 11. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. Вип. 8. Ч. 2. С. 576-584.

В. О. Даніл'ян

ПРОЗОРИСТЬ РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ПРОТИРІЧЧЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Одним з найважливіших показників рейтингової системи оцінювання діяльності професорсько-викладацького складу будь-якого закладу вищої освіти в Україні є прозора й достовірна інформація про власну педагогічну, науково-педагогічну, творчу діяльність, а також

результати наукових пошуків та досліджень. Відповідальність за достовірність зазначеної інформації покладається особисто на кожного викладача закладу вищої освіти.

Відкритість і прозорість рейтингової системи оцінювання діяльності професорсько-викладацького складу виявляється в багатьох формах. Водночас основними з них є такі: 1) можливість отримання відомостей персонального характеру, зокрема даних про діяльність керівників ЗВО, інформації з персональних сторінок окремих викладачів і дослідників; 2) відкритість результатів академічної діяльності будь-якого викладача, наприклад, текстів публікацій, наукових і методичних розробок, науково-популярних проєктів; 3) вільний доступ до відомостей про окремі організації та установи – наукові та освітні, в тому числі академічне середовище в цілому або його окремі сегменти.

Рейтингова система оцінювання професорсько-викладацького складу передбачає певні форми звітності, серед яких чільне місце посідають по-перше, наукометричні інструменти (рейтинги, індекси цитування тощо), а по-друге, внутрішні стандарти (положення про атестацію, конкурсні відбори і т. ін.). Саме вони становлять основу прозорості рейтингової системи оцінювання.

Надання прозорої інформації щодо наукової та науково-педагогічної діяльності професорсько-викладацького складу ЗВО має низку позитивних аспектів, зокрема: 1) створює можливості щодо визначення об'єктивних підстав і критеріїв для прийняття управлінських рішень різних типів щодо всіх викладачів (реструктуризації мережі ЗВО, обрання викладачів за конкурсом, знижує ризик втрат в результаті неефективних рішень тощо); 2) спрощує реалізацію контролю і управління за будь-якими відділами та кафедрами закладу вищої освіти його керівництву (ректору, проректорам, завідувачам кафедр), в тому числі й дистанційно; 3) збагачує науково-дослідницький досвід інших фахівців і сприяє розвитку науки в цілому завдяки вільному доступу до результатів наукових досліджень; 4) сприяє поширенню принципів академічної доброчесності (етичної поведінки) серед наукових та науково-педагогічних працівників через відкритість авторства і особистих досягнень кожного науковця.

Поряд з позитивними у прозорості рейтингової системи оцінювання діяльності професорсько-викладацького складу є й негативні наслідки, зокрема, вона сприяє поширенню дисфункціональної поведінки учасників рейтингової системи. Наукова та науково-педагогічна діяльність останніх (від керівників системи освіти і науки до простих викладачів) спрямовується виключно на «оприлюднення» певних показників, що іноді призводить до нівелювання професійних цінностей та практики.

Крім того, методики розрахунку показників рейтингової системи хоча і є цілком об'єктивними для виключно наукової діяльності, але слабо відображають результативність підготовки студентів, випускників,

аспірантів, рівень якості їх наукової діяльності. Хоча останнє є основною метою діяльності професорсько-викладацького складу ЗВО.

Оцінювання діяльності професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти не може спиратися тільки на рейтинги та індекси. Рейтингова система оцінювання (через рейтинги, ранжування й індексування ЗВО або окремих викладачів) повинна розглядатися перш за все як засіб для підвищення якісного рівня освіти та науки, а не її остаточний результат.

Н. В. Алексєєнко

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ФАХІВЦЯ ЯК ЗАПОРУКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політичні, економічні та соціальні зміни в суспільстві безпосередньо пов'язані з якістю вищої освіти, яку отримують майбутні фахівці. Сучасна вища освіта передбачає не тільки набуття певного рівня професійних знань, але й одночасно формування низки особистісних якостей, що дозволять успішно реалізовуватися в обраній сфері та сприятимуть розбудові нашої держави. Саме тому питання, пов'язані з втіленням принципів сучасної вищої освіти, зокрема академічної доброчесності, є досить актуальними та дискусійними.

Академічна доброчесність у Законі України «Про вищу освіту» визначається як «сукупність принципів, правил поведінки учасників освітнього процесу, спрямованих на формування самостійної і відповідальної особистості, спроможної вирішувати завдання відповідно до освітнього рівня з дотриманням норм права та суспільної моралі» [2]. Тобто на сучасному етапі в процесі здобуття вищої освіти майбутній фахівець має не просто отримати систему професійних знань та навичок, але одночасно сформуватися як фахівець та громадянин. Останнє передбачає розвиток таких важливих особистісних якостей, як самостійність, ініціативність, активність (в т.ч. соціальна), вміння обирати, приймати рішення, бачити перспективи розвитку ситуації, працювати в команді, розподіляти обов'язки, цінувати внесок кожного в спільну справу, поважати інших людей, бути відповідальним.

Доцільно згадати тезу авторів курсу «Вступ до Могилянських студій» щодо того, що поняття «академічна доброчесність» стосується «не тільки загальної корпоративної культури закладу вищої освіти, а й у той же час внутрішньої культури особистості» [1, с. 5]. На їх думку, є шість особистісних якостей («ключових цінностей»), набуття яких майбутнім фахівцем сприятиме реалізації принципів академічної доброчесності, а саме: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, сміливість [1, с.13].